

An abstract painting with thick, expressive brushstrokes. The composition is divided into several color fields: a large red area in the top left, a pinkish-purple area in the top center, a dark brown area in the bottom left, and a large teal area on the right. There are some dark, gestural marks, possibly representing eyes or faces, within the pink and teal areas. The overall texture is very rough and painterly.

KAROLIINA
TIMONEN

Laina

WSOY

KAROLIINA
TIMONEN
Laina

ROMAANI

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

© KAROLIINA TIMONEN JA WSOY 2023

ISBN 978-951-0-50016-3

PAINETTU EU:SSA

Helville

*»Rakkautta on niin monenlaista,
kuten eilen kuulimme.»*

*»Minä olen luullut, että tosirakkautta on
vain yksi», sanoi Lea. [--] »Luulen, että
nainen ei rakasta kuin kerran.»*

MARIA JOTUNI: HUOJUVA TALO (1963)

*You know you that bitch when you
cause all this conversation*

Always stay gracious, best revenge is your paper

BEYONCÉ: FORMATION (2016)

PROLOGI
2003

HÄN ON alkanut saada viestejä. Ennusmerkkejä.

Se tapahtuu, kun hänen tietoisuutensa alkaa muuttua, kun hän tuntee tietoisien mielensä hiipuvan ja sammuvan, kun hän tuntee tanssin maailmojen välillä alkavan. Yhä useammin maailmojen väliset rajat hämärtyvät ja hän lipuu todellisuudesta toiseen. Ja silloin kun se tapahtuu, hän kuulee musiikkia.

Kitara vongahtelee laiskasti, niin kuin silloinkin. Samalla tavalla kuin ruokalan gramofonissa – silloin kun hän sen ensi kertaa kuuli ja silti saman tien jotenkin tunnisti. Kun he sen yhdessä kuulivat, kun heidän kummankin silmät syttyivät niin, ettei »taivaalla suurinkaan tähti niin kirkkaasti välkkyä voi».

Se oli heidän kappaleensa, heidän unelmansa. Havaiji. Etelämeri, palmut ja hiekka. Niin kaukaisia, unelmat ja haaveet, sellaiset maailmankolkat, niin kaukana.

Ja nyt se on palannut, kuuden vuosikymmenen jälkeen. Nyt hän kuulee taas tuon valssin, sen rytmin ja sävelet. Vongahtelevan kitaran. Kun hän lipuu toiselle puolelle, hän kuulee sävelen ja kitaran, ja kun hän sulkee silmänsä, hän kuulee jopa aallot jotka lyövät rantaan ja hiekan joka sihisee, kun aallot vetäytyvät takaisin.

Se on siis alkanut tapahtua.

Tänä aamuna hän heräsi temppelipuun tuoksuun.

Hän tietää kyllä, minne on matkalla, kuka häntä siellä odottaa, kenet hänen on määrä kohdata. He eivät ehtineet päästää toisistaan irti; liian paljon jäi sanomatta.

Ihminen rakastuu vain kerran elämässään.

Hän sulkee silmänsä ja tietää, ettei aika ole vielä kypsä. Hän lentää, lentää ja katsoo alas merta, hiekkaa ja palmuja. Vielä hän ei pääse alas, ei voi vielä laskeutua, mutta hän tuntee kesän lämmön, hän tuntee ihollaan auringon kullan.

Kun hän avaa silmänsä, ikkunan takana on kuitenkin talvi. Kun hetki on kirkas ja tietoisuus palaa, kun hän palaa tähän todellisuuteen, tähän maailmaan, hän näkee, että ikkunan läpi hohtava valo on pohjoisen kylmää, hän näkee, miten lumi leijailee tai tuiskuaa tai kimaltaa. Kesän lämpö odottaa häntä, mutta vielä ei ole sen aika. Vielä hän on kiinni tässä maailmassa, vielä hänellä on hento ote tästä todellisuudesta, ja vielä hän tietää, että tässä ulottuvuudessa on talvi.

Tänään päivänvalo on lähes olematon, tänään lunta sataa paksusti, viljalti. Se vaimentaa kaiken; on niin hiljaista, että on vaikea muistaa olevansa keskellä kaupunkia. Lumi on vaimentanut kaiken niin, että jos hän jaksaisi nousta ja kävellä ikkunaan, jos hän jaksaisi seistä ja katsoa ikkunasta ulos, hänen olisi helppo kuvitella itsensä keskelle satua. Nähdä ikkunasta metsä, paksun lumivaipan peitossa oleva metsä, joka olisi aivan hiljainen, niin kuin saduissa silloin kun jokin on muuttunut, kun päähenkilö herää ja maailma on muuttunut,

kun maailma on toinen, raja on hämärtynyt ja verho on pudonnut. Kun päähenkilö on jäänyt yksin.

Sitten hän muistaa jotakin. Tämä lumisade, tämä hiljaisuus. Yksinäisyys.

Silloin ikkunan takana oli juuri samanlaista.

On vuosipäivä, se oli tämä sama päivä, tammikuun viimeinen. Satoi lunta, loputtomasti, jatkuvasti, ja hän oli maailmassa yksin. Hän tiesi, että sen päivän loputtua hän olisi eronnut nainen – se ajatus toistui hänen pääsään uudelleen ja uudelleen.

Juuri sinä päivänä hänestä tuli eronnut nainen, niin hän silloin ajatteli, sillä sinä päivänä mies lähti, muutti pois yhteisestä, yhdessä rakennetusta kodista. Sinä päivänä mies vei tavaransa, vei itsensä, ja hän jäi yksin.

Äkkiä muistot tulvivat, ne valtaavat hänen mielensä. Huone pyörii, kun hän palaa siihen päivään. Hänestä tuntui silloin, että kaikki päättyisi, mutta todellisuudessa vain jotakin päättyi ja jotakin toisaalta alkoi. Todellisuudessa se oli vain yksi piste kehällä, jota pitkin hän on kulkenut pian täyden kierroksen.

Kierros tulisi pian päätökseensä, kun ympyrä sulkeutuisi – kun talvi jäisi taakse ja hän pääsisi kesän lämpöön, pääsisi sen luo, joka häntä odottaa.

Aloha aku no, aloha mai no.

A hui hou.

31.1.1955

ON TAMMIKUUN viimeinen päivä vuonna 1955. Koska lunta on satanut tiheään jo vuorokauden, maanantai-aamu on hiljainen ja hämärä, kuin sadussa.

Laina avaa oven, astuu lumeen. On maanantai, ja samalla kun kuukausi alkaa, viikko päättyy. On maanantai, ja tänään myös hänen elämässään jotain päättyisi ja jotain toisaalta alkaisi.

Kun hän astuu ulos, lumeen, astuu alati laskeutuvan lumiverhon alle, hän ajattelee lähtevänsä tästä talosta viimeistä kertaa vaimona. Hän tietää palaavansa tänään viimeistä kertaa siten, että odottaisi miestä, että tietäisi miehen tulevan pian perässä. Hän odottaisi, ja odottaessaan hän valmistaisi heille illallista, aivan kuten lukuisina muinakin päivinä näiden yhteisten vuosien aikana.

Hän seisoo lumessa, jota on niin paksulti, että se vaimentaa kaikki äänet ympäriltä. Maailmassa on vain hän, hänen hengityksensä ja satavan lumen kahina sen laskeutuessa ennestään paksuille hangille. Hän seisoo heidän kotitalonsa edessä, sen saman, josta he ensin niin kauan haaveilivat ja jonka sitten yhdessä rakensivat. Joka nyt jäisi hänelle, yksin hänelle, kun hänestä tulisi eronnut nainen.

Hän seisoo talon vierellä, katsoo seinää ylöspäin, katsoo yläpuolelleen kohoavaa rappausta. Miten tästä talosta haaveiltiin, miten siihen pantiin kaikki toivo,

miten tuntuikin, että kaikki järjestyisi, kun heillä vain olisi oma koti. Sitten kaikki olisi hyvin, vasta sitten elämä todella alkaisi ja he asettuisivat aloilleen.

On maanantai. Tänään viikko alkaa ja kuukausi loppuu. Vuosikymmen on puolivälissä. Hän lähtee tarpomaan paksussa lumessa kohti työpaikkaansa, kohti uutta työpäivää ja työviikkoa. Maailma ympärillä on vaimea ja vaitonainen, on kuin se pidättelisi hengitystään. Hän lähtee kävelemään eikä voi tietää mitä oikeastaan jättää taakseen; minkä jättää ja minkä luota lähtee. Hän ei voi tietää, että tuo onneton maapläntti, jonka hän juuri ohittaa, nimetään myöhemmin hänen jättämänsä miehensä mukaan – että miehestä tulee myöhemmin merkittävä hahmo, lukuisten ihmisten rakastama.

Hän ei tiedä, ei voi mitenkään tietää, että melko tarkalleen puoli vuosisataa myöhemmin hän tekisi itse kuolemaa ja muistेलisi yhä tätä päivää, jättämänsä miestä, tekemäänsä päätöstä, ja ajattelisi, että ihminen rakastuu vain kerran. Ajattelisi että hänen elämänsä rakkaus oli tuo mies, jonka hän jättää tänään taakseen, kun lumi-verho laskeutuu ja vaimentaa maailman pauhun.

Hän ei voi tietää tuota kaikkea, mutta sen hän tietää, että hänen mielensä on yhtä raskas kuin askeleet hangessa. Hän tietää, että tänään kahden kilometrin työmatka tuntuu mittaansa pidemmältä. Hänen mielensä on raskas, vaikka hän yrittää ajatella, että päivän päätyttyä hän saisi hengittää vapaasti ja aloittaa uuden elämän kun uusi kuukausi alkaisi, että valokin vähitellen lisääntyisi, että helmikuussa valo olisi jo aivan toisenlainen.

TÄNÄÄN VALOA on vielä niukalti. Suuri osa matkasta on ylämäkeä, sillä se johtaa kirkolle, kirkonmäelle. Laina vilkaisee vasemmalle kerran ja vielä toisen. Hän vilkuilee taloja, joissa he asuivat yhdessä ennen oman kodin rakentamista. Hän voisi kulkea noiden talojen ohi, voisi pysähtyä niiden kohdalle muistelemaan, hetki olisi siihen sopiva, mutta hänellä on jo kiire, linja-auto lähtisi pian.

Kaikkea ei voi kuitenkaan väistää, ohittaa, jättää muistelematta. Sillä mäen päällä ei ole pelkästään kirkko vaan siellä on myös toinen rakennus, Tuotannon osuusliike, jossa hän oli töissä kymmenen vuoden ajan ja aluksi asuikin. Siellä, liikkeen yläkerran ullakkokamarissa, kaikki tämä alkoi, siellä he tapasivat ensimmäistä kertaa. Ja osuusliikkeen ruokalassa he soittivat yhdessä levyjä, soittivat ensimmäisen kerran yhteisen kappaleensa ja alkoivat haaveilla Havaijista.

Tuolla yläkerrassa hän asui myös keväällä 1943, kun suostui luovuttamaan osoitteensa vielä yhdelle sotapojalle sinne jonnekin. Vastahakoisesti hän antoi osoitteensa ystävänsä Sakarin välitettäväksi mutta oli siitä pian jo iloinen, sillä kirjeitä alkoi tulla heti. Tuhkatiheään hän alkoi saada uskomattoman kauniita kirjeitä, joihin ei voinut olla rakastumatta.

Sinä kesänä aurinko valeli Messukylän peltoja yhä syveneillä kullan sävyillä ja hän luki kirjeitä, joita tuolta sotapojalta saapui jatkuvasti. Kun kesä eteni, valo ensin lisääntyi ja alkoi sitten taas vähentyä, mutta kirjeille ei käynyt onneksi samoin. Kirjepinon kasvaessa kasvoi myös Lainan kiinnostus, hänen tunteensa alkoivat herätä, ja kun hän elokuussa täytti kaksikymmentäviisi, hän tiesi olevansa iässä, jossa tunteita piti jo kuunnella, jos halusi päästä vielä naimisiin.

Tuon rakennuksen ullakkokamarissa hän silloin asui, luki kirjeitä ja kuunteli tunteitaan, ja kun hän pian syntymäpäivänsä jälkeen, eräänä loppukesän aurinkoisena iltana, kohtasi ensi kertaa tuon sotapojan sieltä jostakin, Kirjemiehen, jonka nimi oli Kalle Päätaalo, hän tiesi heti. Hän tiesi, että ihminen rakastuu elämässään vain keran, ja hän tiesi, että hänen kohdallaan se tapahtui juuri silloin.

Laina nostaa katseensa osuusliikkeen rakennuksen ullakkoikkunaan ja tuntee elokuun lämmön palelevissa luissaan. Tuo loppukesän ilta palaa elävästi hänen mieleensä tänä maanantaina, tänä tammikuun viimeisenä päivänä vuonna 1955, tänä päivänä, jona hänestä tulisi eronnut nainen.

VATSAN POHJALLE jysähti kuuma kivi. Laina oli vastannut pahaa aavistamatta puhelimeen, ja toisessa päässä ensin niitä näitä jutustellut Sakari oli juuri ilmoittanut tulevansa illalla tervehtimään häntä ja Kerttua yllätysvieraan kanssa.

Hän uskoi tietävänsä, kenestä Sakari puhui.

»Toisin sanoen tapaat vihdoin kirjepioneeri K. Päätalon! Mää satun tietään, miten kiihkeästi kuoret on teidän kahden välillä lennelleet. Kalle kulkee tätä kautta, kun matkaa kotiväkensä luo sinne Lappiin. Hän on yhden yön mun tykönäni, ja me tullaan iltasella käymään siellä.»

Laina puristi luuria. Tämä tuli aivan liian äkkiä. Kallen kirjeet olivat niin erityisiä, ja hän halusi, että heidän ensimmäinen tapaamisensa olisi täydellinen. Mutta ei vielä.

»Ei maakan, Sakari, ei mua noin vain tilata kuin tiskiltä», Laina sanoi ja yritti naurahtaa.

Sakari oli ollut Lainan asuintoverin Kertun läheinen perheystävä lapsesta saakka, ja Kertun myötä Lainakin oli tutustunut häneen hyvin. Ennen sotia heillä oli ollut tapana käydä kolmestaan patikoimassa ja pyöräilemässä. Nyt Laina toppuutteli Sakaria ja kertoi luvanneensa mennä töiden jälkeen vanhempiansa luo kuten aina lauantaisin. Tansseihinkin hän oli sopinut lähtevänsä. »Sun olisi pitänyt varoittaa vähän aikaisemmin!» hän sanoi.

Sakari pärisytti huuliaan. »Tansseissa sää juokset joka lauantai mutta Kallen voit tavata vain nyt.»

Hän ei ottanut vastalauseita kuuleviin korviinsa, ja luurin laskeutessa Laina joutui toteamaan, että oli lopulta suostunut miesten vierailuun.

Työpäivän aikana mielessä pyörivät tuleva ilta ja oma Kirjemies. »Anteeksi, mutta mitä rouva tilasikaan?» hän joutui tarkistamaan kerran jos toisenkin, väläyttelemään pahoittelevia hymyjä ja korvaamaan erheitään sujauttamalla kasseihin pientä ylimääräistä tai suurpiirteisesti punnittuja lihanpaloja.

Onneksi tällä kertaa Kässälän emäntä, niin kuin suurin osa muistakin tutuista tiskin toisella puolella, nauri Lainan unohtelulle hyväntahtoisesti, mutta joukkoon mahtui aina myös nyreitä asiakkaita, jotka tulisivat myyjän hidastellessa. Niin kävi nytkin. Laina sai ikävää palautetta, ja kun myymälässä koitti sen jälkeen hiljaisempi hetki, hän huomasi purensa hampaita yhteen niin että ne narskuivat. Ärtymys ja illan odotuksen jännitys kääntyivät hänessä torjuvaksi oman arvontunnoksi, ja hän päätti, ettei häntä kuitenkaan määräiltäisi. Hän päätti ettei sittenkään jäisi odottelemaan mitään kynäniekkoja – oli kirjeissä lirkuteltu miten kauniisti tahansa. Olihan hänen elämässään jo ennestään yksi oikein kiva nuorukainen, oikeastaan kaksikin, ja toisen heistä hän odotti tapaavansa illan nurkkatansseissa.

»Kyllä mää nyt kuitenkin lähden kotio», hän ilmoitti Kertulle töiden jälkeen. »Haen vielä pyörän vintiltä,

pakkaan viemiset äidille ja vaihdan vaatteet, mutta en mää jää niitä poikia vartomaan.»

»Oletko ihan varma?» Kerttu kysyi lieden äärestä ja sanoi, että hänen mielestään Pääatalo on kirjoittanut hirmuisen kauniisti. Olisi Lainalta työkeäkin häipyä, kun tapaamisesta oli sovittu. »Ja tässä olisi ruokaa sinullekin asti tulossa.»

Kertun sanat saivat Lainan epäröimään. Pahin ärtymys oli jo taittunut, ja köökistä leijuva tuoksu sai hänen vatsansa kurnimaan. Hän meni kamariin, vaihtoi vaatteet ja alkoi pakata äidin tuomisia. Epäröinti sai hänen liikkeensä hidastumaan, eikä hän ollut ehtinyt vielä lähteä, kun Kerttu jo kutsui häntä. »Tule, Laina, tule ikkunaan! Tuolla ne on.»

Ikkunan läpi hän ja Kerttu saattoivat seurata, miten miehet lähestyivät ja kiipesivät ylös kirkonmäkeä. Naisien kiihtynyt hengitys huursi lasia, Laina tunnisti Sakarin pitkänhuiskean hahmon ja näki, kuinka tämän vierellä kulki tumma ja komealta näyttävä, leveäharteinen ja vakaasti asteleva nuorukainen. Vatsanpohjassa pyörähti, ja sieltä tuntui versovan kuin sykkiviä juuria pitkin Lainan kaulaa. Hän käänsi katseensa ikkunasta, käänsi selkensä, juoksi takaisin kamariin ja vilkaisi peiliin. Hän kauhistui hehkuvia poskia ja painoi viilentävät kädet kasvoilleen, laski ne sitten syliinsä, yritti estää niitä tärisemästä, istui sängylle, yritti rauhoittua.

Hän kuuli, miten Kerttu palasi lieden ääreen, miten miehet sitten kiipesivät portaat, tulivat ylös ja tervehdivät Kerttua. Laina istui kamarin hämärässä ja pidätti

hengitystään, yritti kuulla Kirjemiehensä äänen mutta kuuli vain Kertun ja Sakarin. Hänellä kesti hetken, kesti nolestuttavan kauan, ennen kuin hän lopulta tunsii olonsa tarpeeksi varmaksi ja poskiensa punan laskeneen sen verran, että saattoi tulla esiin. Esiin hän kuitenkin viimein tuli, viritti kasvoilleen hymyn, pyyhkäisi käsiään leningin helmaan ja ojensi sitten toisen tervehdykseen, sai äänensä iloiseksi, kun sanoi hei ja katsoi Kallea. Hän katsoi tätä silmiin, näki Kallen nyt läheltä, näki ensimmäistä kertaa, ja sanoi hei, minä se olen, minä olen se Laina.

Kalle tuskin vastasi tervehdykseen, murahti vain ja katsoi vähän ohi, oli vuolaisiin ja kaunopuheisiin kirjeisiinsä nähden yllättävän ujo ja vaitonainen mutta myös vahvan ja väkevän oloinen. Heidän kätellessään Laina ei voinut olla katsomatta ja ajattelematta Kallen lapiomaisia kouria, ei voinut olla ajattelematta, miten ne voisivat häntä puristaa ja miten ne voisivat hänen hiuksiaan silitää ja sitten ehkä haroa niin, että hänen kullankeltaiset kiharansa saattaisivat mennä sotkuun ja takkuun, ja pitkästä ajasta hänen vatsassaan kouraisi tavalla, jonka hän oli jo oikeastaan unohtanut.

Hänen sisällään myllersi, mutta se ei näkynyt päällepäin, vaan heidän siirtyessään Kertun kattamaan ruokapöytään keskustelu oli hyvin muodollista ja jäykkää. Yleensä Laina oli puhelias ja nauravainen, mutta silloin hän oli aivan lukossa, ja niin oli ilmeisesti Kallekin, eikä katseita juuri vaihdettu. Silti jokin kuiski Lainalle, ettei Kalle ollut juro pettymyksen vuoksi, ettei Lainalla ollut

mitään hätää – että molempien vähäsanaisuudesta huolimatta kaikki oli hyvin.

Onneksi Sakari oli vitsikäs kaveri ja pystyi pitämään tunnelmaa yllä, ja sitten kävi vielä niin onnekkaasti, että ruokailua aloittaessa Kalle pudotti perunoita ottaessaan yhden juomalasiin, josta räiskyi maitoa kaikkien päälle. Sitä valui valkoisina noroina pitkin Lainankin poskia, sitä pisaroi hänen huulillaan. Silloin oli Kallen poskien vuoro punehtua, mutta he kaikki purskahtivat nauruun, jännitys raukesi ja tunnelma vapautui, ja sitten Kerttu ehdotti, että he voisivat sinutella toisiaan.

Yhtäkkiä he olivat kuin neljä nuorta ystävästä ja äskeinen jäykkyys tuntui kaukaiselta. Ja kun Lainan ja Kallen katseet sen jälkeen taas kohtasivat, kummankin silmiin syttyi lämpö ja tunnistaminen. He tiesivät, että juuri näin, tässä se nyt on, tässä sitä ollaan ja tästä kaikki alkaisi.

Päivä, jona Laina Päätalosta tuli eronnut nainen.

LAINA KULKEE läpi lumisen Tampereen päivänä, jonka päätteeksi romaanin nimihenkilö eroaa aviomiehestään. Samalla matkataan Lainan koskettavaan tarinaan: rakkauteen ja sen kaipuuseen, pettymyksiin ja pettämisiin sekä nuoruuden tapahtumiin, joilla on pitkät, loppuelämään vaikuttavat jäljet.

Monet ovat tutustuneet Lainaan Kalle Päätalon omaelämäkerrallisissa romaaneissa, joissa hänellä on ensimmäisen vaimon rooli. Lukijat ovat nähneet Lainan mustasukkai-sena ja miestään ymmärtämättömänä puolisona. Miksi rakkaus kuitenkin syttyi ja mihin se lopulta päättyi?

Biofiktiolla leikittelevä ja Päätalon Iijoki-sarjan rinnalla kulkeva romaani rakentaa Lainan aiemman muotokuvan rinnalle kuvitelman naisesta, jonka polku rakkauteen, itseensä ja maailmaan olisi voinut olla vaikkapa tällainen.

	 9 789510 500163	
www.wsoy.fi	84.2	ISBN 978-951-0-50016-3